

Hemşire Tarafından Yapılan Çalışmalar Engelli Bireylerin Sağlık Davranışlarını Geliştirebilir mi? / Can Nurse-Directed Activities Improve the Health Behaviors of Individuals with Disabilities?

Cansu NİRGİZ¹, Bahar DOĞAN², Kamer GÜR³

1. Fenerbahçe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü, cansunirgiz@hotmail.com
2. T.C. Sağlık Bakanlığı Prof. Dr. İlhan Varank Eğitim ve Araştırma Hastanesi, bhrdgnbhrdgn@gmail.com
3. Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Halk Sağlığı Hemşireliği AD, kamergur@gmail.com

Gönderim Tarihi | Received: 27.04.2023 Kabul Tarihi | Accepted: 31.05.2023, Yayın Tarihi | Date of Issue: 31.12.2024

Atıf | Reference: "NİRGİZ, C.; DOĞAN, B.; GÜR, K. (2024). Hemşire Tarafından Yapılan Çalışmalar Engelli Bireylerin Sağlık Davranışlarını Geliştirebilir mi? *Sağlık Akademisi Kastamonu (SAK)*, 9(3), s.574-581 DOI: <https://10.25279/sak.1288473>"

Öz

Bu derlemenin amacı, güncel literatür bilgisi ve pek çok girişimsel çalışmanın ışığında hemşirelerin, özellikle de halk sağlığı hemşirelerinin önderliğinde sürdürülen programların engelli bireylerin iyilik hallerine katkısı ve sağlık davranışlarına etkisi hakkında bilgi vermektir. Engelli birey sayısı her geçen gün artmaktadır. Engelli bireyler nüfusun geri kalanına göre sağlık hizmetlerine daha çok gereksinim duymaktadır ve bu bireylerin en sık başvurduğu kurumların başında sağlık kuruluşları yer almaktadır. Hemşireler, engelli bireylerle yakın temasta bulunan meslek grubudur ve engelli bireylerin iyilik halini sağlamak için hemşirelere büyük sorumluluklar düşmektedir. Hemşireler; engelli bireylerin topluma kazandırılması, sağlık ihtiyaçları konusunda desteklenmesi, olumlu sağlık davranışları kazanmaları için kritik öneme sahiptir. Hemşirelerin engelli bireylerin sağlığının korunmasında, geliştirilmesinde, yaşam kalitelerinin, toplumda farkındalığının artırılmasında, bireylere yönelik eğitimci, danışman, savunucu, araştırmacı, vaka yöneticisi, vaka bulucu, koordinatör, bakım sağlayıcı, işbirlikçi rolü vardır. Hemşireler tarafından bu bireylere uygulanan girişimsel çalışmalar incelendiğinde hemşirelerin engelli bireylerin sağlık davranışları ve yaşamları üzerinde olumlu etki yarattığı, yeni sağlık davranışları kazandırdığı görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Engellilik, Hemşirelik, Sağlık davranışı

Abstract

The aim of this review is to provide information about the contribution of programs led by nurses, especially public health nurses, to the well-being of individuals with disabilities and their impact on health behaviors in the light of current literature and many interventional studies. The number of people with disabilities is increasing day by day. Individuals with disabilities need health services more than the rest of the population and health institutions are among the most frequently applied institutions by these individuals. Nurses are the professional group in close contact with disabled individuals and nurses have great responsibilities to ensure the well-being of disabled individuals. Nurses have a critical role in integrating individuals with disabilities into the society, supporting them in their health needs, helping them acquire positive health behaviors. Nurses have the role of educator, counselor,

advocate, researcher, case manager, case finder, coordinator, care provider, collaborator in protecting and improving the health of individuals with disabilities, increasing their quality of life and awareness in society. When the interventional studies applied by nurses to these individuals are examined, it is seen that nurses have a positive effect on the health behaviors and lives of disabled individuals and provide new health behaviors.

Keywords: Disability, Nursing, Health behaviours

1.Giriş

Engellilik, vücudun herhangi bir bölgesinde meydana gelen hasar veya sakatlık sonucunda bireyin kendisinden yapması beklenen aktiviteleri yerine getirememesi, tamamlayamaması durumudur ve bu durum insan yaşamını büyük ölçüde etkiler (Girgin ve Balcı, 2015). Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) ise engelliliği, bireyin günlük yaşam aktivitelerine katılımını sınırlayan bir işlev veya yapı bozukluğu olarak tanımlar ("World Report on Disability", 2011). DSÖ verilerine göre 1 milyardan fazla insan engellidir. Engelli sayısı dünya nüfusunun %15'i olup, 15 yaş ve üzeri 190 milyon (%3,8) kişiye karşılık gelmektedir ("Disability and Health", 2021). Bu sayı kronik hastalıklar, yaralanmalar, kazalar, şiddet, terör saldırıları, yaşlanan nüfus ve doğal afetler nedeniyle her geçen gün artmaktadır (Stanhope ve Lancaster, 2016). Engelli bireylerin sayısındaki artışa rağmen hala destek ve yardım hizmetlerinde yetersizlikler görülmektedir. Oysaki engelli bireyler diğer bireylere göre sağlık hizmetlerine daha çok gereksinim duymaktadır. Toplumda birçok alanda görev alan hemşireler, engelli bireylerle yakın temasta bulunan meslek grubudur ve engelli bireylerin iyilik halini sağlamak için hemşirelere büyük sorumluluklar düşmektedir (Subay ve diğerleri, 2022).

2011 yılında ülkemizdeki engelli birey oranı %6,9'dur. Bu oranın engel durumuna göre dağılımı ise: zihinsel engelli %20, ortopedik engelli %15,4, görme engelli %11,1, işitme engelli %9,1, ruhsal ve duygusal engelli %8,6, diğer türlerde engelli %2,8, dil ve konuşma engelli bireylerin oranının %1,7 olduğu bildirilmiştir (Erikson, Lee ve Von Schrader, 2012).

İnsanlar engelli doğabildikleri gibi hastalık ve yaralanmadan kaynaklı bir engele sonradan da sahip olabilir veya yaşlanma sürecinde bir sakatlık kazanabilirler. Her yaştan, ırktan ve etnik kökenden çok sayıda erkek, kadın ve çocuk hayatlarının bir döneminde engellilik yaşayabilir (İnan ve diğerleri, 2013). Nüfus yaşlandıkça engelli olma olasılığı artar. Örneğin, 18-64 yaş arasındaki bireylerin %10,1'i, 65-74 yaş arasındakilerin %25'i, 75 yaş ve üzerindekiilerin %75'i engellidir. Engellilik bir hastalık durumu değildir. Bununla birlikte engelli bireylerde hastalık gelişme riski, yaşamları boyunca ihmal ve istismar yaşama olasılığı toplumdaki diğer nüfusa göre daha fazladır. Buna fiziksel zarar, uygunsuz cinsel temas, duygusal veya sözlü tehditler, bakım vermeme, yeterli özen göstermeme, gözetim ve gerekli tıbbi bakımın sağlanmaması örnek verilebilir (İnan ve diğerleri, 2013).

Engelli bireyler özellikle sağlık, rehabilitasyon, destek ve yardım hizmetlerindeki eksiklikler karşısında savunmasızdır ve bu bireyler nüfusun geri kalanı ile kıyaslandığında düşük kalitede sağlık düzeyinde yaşadığı görülmektedir (İnan ve diğerleri, 2013). Engelli kişiler, toplumda yer alan diğer bireylere göre sağlık hizmetlerine daha yüksek oranda gereksinim duyar. Yapılan bir çalışmada da savunmasız grupta yer alan bireylerin sağlıklarının risk altında olduğunu ortaya konulmuştur (Allender, Rector ve Kristine, 2010). Sağlık Bakanlığı buna bağlı olarak engellilerin sağlık hizmetine erişiminin tam ve kesintisiz olması ve sağlık bakım kalitesinin artırılması için 05/06/2008 tarihli ve 2008/43 sayılı "Özürlü Kişilere Yönelik Sağlık Hizmetlerinin

Sunumuna ilişkin Genelgeyi" yayımlamıştır. Bu sayede engelli olan bireyler poliklinik muayenesinde önceliğe sahip olacaktır. Aynı zamanda bu genelge sağlık hizmetlerine erişimi kolaylaştırmak amacıyla tüm engel gruplarını kapsayacak şekilde yazılı, sesli ve görsel yönlendirme; görme engelliler için takip izi, fiziksel engelliler için tutunma barları, otopark gibi olanakları sağlamaktadır. Böylece engelli bireyler sağlık kuruluşlarında minimal düzeyde yardıma gereksinim duyarak bağımsız bir şekilde işlerini gerçekleştirebilir ve topluma karışabilir (Terzi ve Alkaya, 2017).

Bunun yanı sıra engelli bireylere ulusal ve uluslararası birçok hizmet sunulmaktadır. Yapılan uluslararası hizmetler arasında bağışıklama, kanser taraması, hastalıkları önleme, sağlıklı beslenme, fiziksel aktivite, cinsellik ve gebelik eğitimi, gerektiğinde ilaç kullanım eğitimi, alkol ve sigara eğitimi yer almaktadır (Terzi ve Alkaya, 2017). Ülkemizde bireylerin doğum öncesi ve doğum sürecindeki sebeplere bağlı engelli olma oranının azaltılmasına yönelik taramalar yapılmaktadır. Yapılan taramalar: fenil ketonüri, hipotiroidi ve biyotidinaz enzim eksikliği ile ilgili üçlü ulusal yenidoğan taraması, yenidoğan işitme taraması, iyot yetersizliği hastalığı ve tuzun iyotlanması, hemoglobinopati kontrol programı, bebeklerde raşitizmin önlenmesi ve kontrolü, neonatal resüsitasyon programı, anne sütünün teşviki ve bebek dostu sağlık kuruluşları programı, emzirmenin korunması, desteklenmesi ile demir eksikliği anemisinin önlenmesi ve kontrolü, erken çocukluk gelişimi ve eğitimi programı, adölesanlar için üreme sağlığı hizmetlerinin geliştirilmesi projesi, üreme sağlığı hizmetlerinin entegrasyonu için ulusal strateji eylem planının güncelleştirilmesi programı, topluma yönelik üreme sağlığı/aile planlaması bilgilendirme ve eğitim hizmetleri projesidir (Allender ve diğerleri, 2010). Ayrıca ülkemizde engelli bireylere çeşitli sosyal ve ekonomik haklar sağlayan engelli sağlık kurulu raporlarının doğru ve eksiksiz düzenlenmesi amacıyla yetki verilen hastanelerde sağlık kurulu hizmeti sağlanmaktadır (Çiçil ve Üçüncü, 2018).

Bu konu hakkında bilinenler, hemşirelerin girişimlerinin engelli bireylerin sağlık davranışlarını olumlu yönde etkilediği (Taner ve Bozkurt, 2021; Esmeray, 2020; Ak, 2021; Gür ve ark., 2019; İkican, 2020) olmakla beraber bu çalışmada engelli bireylerin topluma kazandırılması, sağlık ihtiyaçlarının desteklenmesi, sağlık davranışlarının geliştirilmesi ve iyilik hallerinin artırılması, halk sağlığı hemşirelerinin bu konuda geliştirdikleri stratejilere ek olarak eğitimci, danışman ve daha az sergiledikleri roller olan savunucu, vaka yöneticisi, koordinatör, vaka bulucu, işbirlikçi rolleri ön plana çıkarılmıştır.

Bu derlemenin amacı, güncel literatür bilgisi ve pek çok girişimsel çalışmanın ışığında hemşirelerin, özellikle de halk sağlığı hemşirelerinin önderliğinde sürdürülen programların engelli bireylerin iyilik hallerine katkısı ve sağlık davranışlarına etkisi hakkında bilgi vermektir.

2.Genel Bilgiler

2.1. Halk sağlığı hemşiresinin engelli bireye yönelik bakım stratejileri

Halk sağlığı hemşireleri ve engelli bireyler arasındaki ilişki kritik öneme sahiptir. Hemşirelere, engelli bireylerin topluma kazandırılması, sağlık ihtiyaçları konusunda desteklenmesi, olumlu sağlık davranışları kazanmaları ve iyilik hallerinin artması için büyük sorumluluk düşmektedir (Detels, Gulliford, Karim ve Tan, 2017). Bu sorumluluklarını yerine getirirken izledikleri stratejiler oldukça önemlidir.

Çünkü;

Hemşireler, engelliliğin oluş nedenleri hakkında bilgi sahibi oldukları için engelliliğin gelişimini önleyebilirler veya en aza indirebilirler (Detels ve diğerleri, 2017).

Toplumda engelli bireylere dair farkındalık oluşturabilirler (Soner ve Avcı, 2019).

Engelli bireylere hizmet verirken bu grubun sağlık gereksinimlerinin nüfusun geri kalanından farklı olduğunu bilirler.

Engelli bireyin gereksinimlerini, yetersizliklerini ve/veya beklentilerini tespit edebilirler. Yalnızca engelli bireyi değil ailesini ve toplumu da birlikte ele alarak bütüncül bir yaklaşım ile hizmet sunabilirler (Karatana ve Gür, 2019).

Hemşirelerin rolü ve stratejisi çalıştığı bireyin engel türüne göre de değişmektedir. Örneğin, bir halk sağlığı hemşiresi evde mekanik ventilatöre bağlı bireyler için evde bakım hizmeti verebildiği gibi evdeki diğer bireyler için eğitimci rolünü de üstlenebilir (Detels ve diğerleri, 2017). Bireylerin engeli ne olursa olsun bilgi ve danışmanlığa ihtiyaçları vardır. Bu konuda hemşirelerin danışmanlık rolü değerlidir, çünkü danışanlar hemşirenin rehberliğinde problem çözme becerilerini geliştirirler (Şat, Erener ve Sözbir, 2019). Hemşire bu bireylere stresle baş etme yöntemlerini öğretmeli, danışmanlık hizmeti sağlamalıdır (Uçar, 2021). Hemşirenin rol ve fonksiyonları arasında öncelikli pozisyonda olan savunuculuk rolüdür. Hemşirelerin bu rolü etkin kullanabilmesi için engelli bireylere yönelik hakları çok iyi bilmesi gerekmektedir. Hemşireler savunuculuk rolleri ile engelli bireylerin sağlık ihtiyaçlarının giderilmesi konusunda bütüncül bir yaklaşımla bilgili, kararlı ve tutarlı olup engelli bireylerin sağlık hizmetlerine ulaşmalarına yardımcı olurlar. Örneğin, hemşireler okulda tekerlekli sandalyeye ihtiyaç duyan çocuklar için savunuculuk yapabilirken aynı zamanda bütüncül bir bakış açısıyla tutarlı, kararlı ve bilgili olarak engelli bireylerin hak ettikleri sağlık bakımına ulaşmalarına yardımcı olmalıdır. Halk sağlığı hemşireleri araştırmacı rolleri ile engelli bireylerin ihtiyaçlarını belirlemeli, problemlerine çözüm yolları aramalı, gerekiyorsa alternatif çözüm yolları üretmeli ve dünyadaki engellilik alanında gelişmeleri takip edip verilen sağlık hizmetlerini güncellemelidir (Terzi ve Alkaya, 2017; Karatana ve Gür, 2019). Vaka yöneticisi rolünde hemşire bir bakım planı geliştirerek bireylerin ihtiyaçlarını karşılamak için onların bireysel hedeflerine ulaşmalarına yardımcı olur. Örneğin, bireylerin diabetes mellitus komplikasyonları nedeniyle bir veya daha fazla uzvun kaybı sonrası yeni becerilerini geliştirmeye ve uyum sağlamaya yardımcı olabilmek için hemşireler (vaka yöneticileri olarak), birey ve ailelerine planlar geliştirerek uyguladıkları planın sonuçlarını değerlendirebilir. Hemşireler, koordinatör rolleri ile engelli bireylerin sağlık kurum ve kuruluşları ile bakım hizmeti veren merkezlerden en üst düzeyde verimle faydalanabilmeleri için organizasyon yaparak uygun kaynağa ulaşmalarını sağlar. Vaka bulucu rolünde hemşireler, hizmet ihtiyaçları karşılanmamış olan engelli bireyleri toplum içerisinde tanımlarlar. Örneğin, işitme taraması yapılmayan bebekleri bulup sağlık kurum ve kuruluşlarına yönlendirebilirler. Vaka bulucu rolün en önemli noktası tüm grupların veya toplulukların sağlık durumunun izlenmesidir. Hemşireler bu yolla toplumdaki savunmasız bireyleri belirleyebilir. Bu bireyler mevcut durum içerisinde bir hastalıktan etkilenmemiş olsalar da hastalığa yakalanma açısından yüksek risk altındadır. Savunmasız bireyler sağlıklarının korunması ve geliştirilmesi açısından zayıf, sağlık kurum ve kuruluşlarına erişimleri açısından sınırlı veya hastalıklar ve engelliliğin önlenmesi hizmetlerinden habersiz olabilirler (Detels ve diğerleri, 2017).

Engelliliğe yol açabilecek koşulları önleyerek (örneğin; sigarayı bırakma, akciğer kanserinden korunma) halk sağlığının yapı taşlarından biri olan sağlığın korunması ve geliştirilmesi işlevini

halk sağlığı hemşireleri yerine getirmelidir. Bu koruma ve geliştirme hizmetlerine; bağışıklama, egzersiz, kilo kontrolü, güvenlik önlemlerinin kullanımı, stres azaltma, hastalığın taranması ve tedavisi, güvenli cinsellik örnek verilebilir. Ayrıca hemşireler sağlığı geliştirme, engelliliği önleme programları, engellilerde ortaya çıkabilecek komplikasyonları önlemeye de odaklanmalıdır (Detels ve diğerleri, 2017). Hemşireler sağlığı koruma ve geliştirme ilkesini gerçekleştirirken işbirlikçi rolünü kullanarak multidisipliner bir yaklaşım göstermelidir. Diğer sağlık profesyonelleri ve yetkili kurum ve kuruluşlarla iş birliği yaparak birey, aile ve toplum boyutlarında engelliliği ele almalıdır (Terzi ve Alkaya, 2017).

Halk sağlığı hemşireleri bu stratejileri uygularken her bireyin farklı olduğunu unutmamalıdır. Engelli birey ve hemşire arasında güven duygusu oluşturmak için birey ile saygı ve dürüstlüğe dayalı bir iletişim kurulmalıdır (Barros, Barros, Barros ve Burden, 2017; Rodrigues, Ferreira ve Okido, 2018).

Hemşireler tarafından engelli bireylere yönelik yapılan girişimsel çalışmalara ve sonuçlarına bakıldığında Taner ve Bozkurt'un (2021) görme engelli kadınlara uyguladığı planlı üreme sağlığı eğitiminin sonucunda bireylerin üreme sağlığı ile ilgili bilgi düzeylerinin yetersiz olduğu, işitsel, kokusal ve dokusal materyaller ile verilen üreme sağlığı eğitiminin bireylerin bilgi ve memnuniyet düzeyini arttırdığı; Esmeray'ın (2020) işitme engelli kadınlara verdiği serviks kanseri ve pap smear eğitiminin, bireylerin bilgi düzeylerinde ve Pap smear testi yaptırma davranışlarında olumlu yönde katkısı olduğu; Ak'ın (2021) ortopedik engelli kadınlarda sağlık inanç modeline temellenen hemşirelik destek programının üreme sağlığı davranışlarına etkisine baktığı çalışmasında bireylere uygulanan programın, engellilerin üreme sağlığı davranışlarını olumlu yönde etkilediği; Gür ve ark.'larının (2019) görme engelli öğrencilere uyguladığı özbakım geliştirme programı sayesinde öğrencilerin öz bakım becerilerinde olumlu yönde davranış değişikliği olduğu; İkcian'ın (2020) zihinsel engelli çocuklar ve ebeveynlerine verilen kendini koruma becerileri eğitiminin etkinliğine bakıldığında deney grubundaki çocuk ve ebeveynlerine uygulanan eğitim programının cinsel istismara karşı koru(n)ma bilgi ve becerilerini arttırdığı, kontrol grubunda ise eğitim öncesi ve sonrasında ölçek ve ölçek alt boyut puanları arasında herhangi bir fark olmadığı saptanmıştır.

3.Sonuç ve Öneriler

Sonuç olarak; güncel literatür bilgisi ve pek çok girişimsel çalışmayı değerlendirerek yazmaya çalıştığımız bu derlemede hem literatür hem de hemşire önderliğinde sürdürülen programların sonuçlarına baktığımızda, hemşirelerin engelli bireylerin yaşamları üzerinde olumlu etki yarattığı, yeni sağlık davranışları kazandırdığı, onların iyilik hallerini arttırdığı görülmektedir. İhmal edildiğini düşündüğümüz bu hassas gruplara yönelik ve onların hayatlarına dokunan daha fazla çalışmaya ihtiyaç vardır.

Kaynaklar

Ak, Y.E. (2021). *Ortopedik Engelli Kadınlarda Sağlık İnanç Modeline Temellenen Hemşirelik Destek Programının Üreme Sağlığı Davranışlarına Etkisi* [Yayımlanmamış doktora tezi]. İstanbul Üniversitesi.

Allender, A.J., Rector, C., & Kristine, D.W. (2010). *Community Health Nursing: Promoting and Protecting the Public's Health, 7th Edition*. California: the Point

- Barros, A.L.O., Barros, A.O., Barros, G.L.d.M., & Santos, M.T.B.R. (2017). Burden of caregivers of children and adolescents with Down Syndrome. *Ciencia & saude coletiva*, 22(11), 3625-3634.
- Cornell University. (2022). *Disability Status Report United States*. Employment and Disability Institute at the Cornell University ILR School. https://www.disabilitystatistics.org/StatusReports/2012-PDF/2012-StatusReport_US.pdf
- Çitil, M., & Üçüncü, M.K. (2018). Türkiye’de Engelli Hakları ve Engelliler Hukuku’nun Durumu. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 9(35), 233-278.
- Esmeray, N. (2020). *İşitme Engelli Kadınlara Verilen Eğitimin Pap Smear Testi Yaptırma Davranışlarına Etkisi* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Celal Bayar Üniversitesi.
- Girgin, A.B., & Balcı, B. (2015). Fiziksel Engelli Çocuk ve Ailesinin Evde Bakım Gereksinimi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 4(2), 305-317.
- Gür, K., Sezer, A.B., Şentürk, K.M., Sağlam, E., & Top, K. (2019). Görme Engelli Öğrencilerde Öz Bakım Geliştirme Programının Etkinliği. *ACU Sağlık Bilimleri Dergisi*, 10(2), 282-287.
- İkican, Ç.T. (2020). *Zihinsel engelli çocuklar ve ebeveynlerine verilen kendini koruma becerileri eğitiminin etkinliğinin değerlendirilmesi* [Yayımlanmamış doktora tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- İzmir İl Sağlık Müdürlüğü. (2022). *Engelli Bireylere İlişkin Sağlık Hizmeti Sunumu*. Bakırçay Üniversitesi Çiğli Eğitim ve Araştırma Hastanesi. <https://cigliogretimh.saglik.gov.tr/TR,138230/engelli-bireylere-iliskin-saglik-hizmeti-sunumu.html>
- Karatana, Ö., & Gür, K. (2019). Engelli bireylerin sağlık hizmetlerine erişimi ve engelleri. *Halk Sağlığı Hemşireliği Dergisi*, 1(1), 43-53.
- Detels, R., Gulliford, M., Karim, Q.A., & Tan, C.C. (Eds.). (2017). *Oxford Textbook of Global Public Health*. United Kingdom: Oxford University.
- Rodrigues, D.Z., Ferreira F.Y., & Okido, A.C.C. (2018). The burden of family caregiver of children with special health needs. *Rev Eletr Enferm*, 20:v20a48.
- Soner, G., & Avcı, İ.A. (2019). Savunmasız gruplar, risk yönetimi ve halk sağlığı hemşiresinin rolü. *Samsun Sağlık Bilimleri Dergisi*, 4(1), 14-22.
- Stanhope, M., & Lancaster, J. (2016). *Public Health Nursing Population-Centered Health Care in the Community 9th Edition*. USA: Elsevier.
- Subay, N., Demircioğlu, A., Karakaya, Ş., Güler, A., Bayram, N., İntepe, S.S., Sadak, E., İlhan, M., Kiraz, E., Nirgiz, C., & Gür, K. (2022). Bir Devlet Üniversitesinde Okuyan Hemşirelik Öğrencilerinin Engelli Bireylere Karşı Tutum ve Davranışları. *Journal of Health Sciences and Management*, 2(3), 53-59.
- Şat, S.Ö., Erenel, A.Ş., & Sözbir, Ş.Y. (2019). Özellikli gruplarda kontrasepsiyon danışmanlığı. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 10(2), 190-197.

- Taner, A., & Bozkurt, D.Ö. (2021). Görme Engelli Kadınlara Verilen Planlı Üreme Sağlığı Eğitiminin Bilgi Düzeyi ve Memnuniyet Üzerine Etkisi. *Türkiye Klinikleri Journal of Nursing Sciences*. 13(2), 239-250.
- Terzi, H., & Alkaya, A.S. (2017). Hassas Gruplarda Halk Sağlığı Hemşiresinin Rol ve Sorumlulukları (The Roles and Responsibilities of the Public Health Nurse in Vulnerable Groups) *Türkiye Klinikleri JPublic Health Nurs-Special Topics*, 3(3), 117-124
- Türkiye Cumhuriyeti Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2022). *Engelli ve Yaşlı İstatistik Bülteni*. Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü. https://www.aile.gov.tr/media/111110/eyhgm_istatistik_bulteni_mayis2022.pdf
- Uçar, M. (2021). *Engelli Bireylerin Ebeveynlerine Sağlığı Geliştirme Modeline Göre Uygulanan Danışmanlık Hizmetlerinin Bakım Yükü ve Yaşam Kalitesine Etkisi* [Yayımlanmamış doktora tezi]. İnönü Üniversitesi.
- World Health Organization (2023). Disability; 2023. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/disability-and-health>
- World Health Organization (2022). World report on disability; 2011. <https://www.who.int/teams/noncommunicable-diseases/sensory-functions-disability-and-rehabilitation/world-report-on-disability>

Beyanlar

Bu derleme daha önce herhangi bir toplantıda sözlü/poster bildiri olarak sunulmadı, tez çalışmasından üretilmedi, yayımlanmadı, başka bir çalışmanın bir parçası değildir, herhangi bir kurum veya kuruluş tarafından eğitim veya finansal olarak desteklenmiyor, etik kurul onayı gerektiren bir çalışma değildir. Yazarlar herhangi bir çıkar çatışması beyan etmemiştir. Yazar Katkıları: Fikir/kavram: CN, BD, KG; Tasarım: CN, BD, KG; Denetleme: CN, BD, KG; Veri toplama ve/veya Veri İşleme: CN, BD, KG; Analiz ve/veya Yorum: CN, BD, KG; Kaynak tarama: CN, BD, KG; Makalenin Yazımı: CN, BD, KG; Eleştirel inceleme: CN, BD, KG.

Extended Abstract

The purpose of this review is to provide information about the contribution of programs led by nurses, especially public health nurses, to the well-being of disabled individuals and their effects on health behaviors in the light of current literature and many interventional studies. The number of disabled individuals corresponds to 15% of the world population. The number of disabled individuals aged 15 and over has reached 190 million (3.8%). The number of disabled individuals is increasing day by day due to chronic diseases, injuries, accidents and violence, terrorist attacks, aging population and natural disasters. Disabled individuals need health services more than the rest of the population and health institutions are among the institutions that these individuals apply to most frequently. Nurses serve in many areas of society. Nurses, especially public health nurses, are a professional group that is in close contact with disabled individuals and public health nurses have great responsibilities to ensure the well-being of disabled individuals. Nurses have many duties on the health of disabled individuals. When these duties are considered, nurses, especially public health nurses; It is of critical importance in the integration of disabled individuals into society, supporting them in terms of their health needs, gaining positive health behaviors, increasing

their well-being and advocacy of disabled individuals. Nurses have many duties in protecting and developing the health of disabled individuals, increasing their well-being, increasing their quality of life and awareness in society, and acting as educators, consultants, advocates, researchers, case managers, case finders, coordinators, caregivers and collaborators for individuals. When the interventional studies applied to disabled individuals by nurses are examined in the light of these duties, it is seen that nurses have a positive effect on the health behaviors and lives of disabled individuals, reduce negative behaviors, gain new health behaviors and increase their well-being.